

In Christus gedoopt

In het najaar van 2025 verscheen een lijvige studie van prof. W. van Vlastuin over het formulier voor de doop van kinderen, met de titel *In Christus gedoopt*. Van Vlastuin is niet de eerste in de gereformeerde gezindte die de afgelopen eeuw een uitleg van dit formulier geschreven heeft.¹ Het kenmerkende van dit boek is echter dat het meditatief en persoonlijk van karakter is. Van Vlastuin schrijft veel in de 'ik-vorm'. Hij wil met zijn lezers delen hoe hij persoonlijk de rijkdom van de doop ontdekt heeft. Daarbij is hij ook kritisch op sommige ideeën over de doop die leven in de reformatorische wereld, en die misschien ook wel onderdeel zijn van zijn eigen biografie.

Zelf zegt hij dat hij de doop lang gezien heeft als een 'geïntensiverend aanbod van genade'. Daarin blijft God zelf in zekere zin nog op afstand van degene die de doop ontvangen heeft. Wie de doop ontvangen heeft, staat nog buiten het heil van God. Op dit punt heeft Van Vlastuin een verandering doorgevoerd, waarvan dit boek een verslag is.

Het boek heeft ondertussen al heel wat stof doen opwaaien in de gereformeerde gezindte.²

Met name dr. P. de Vries heeft zich er zeer kritisch over uitgelaten. Hij stelt dat de visie van Van Vlastuin op de doop sterk lijkt op die van de vrijgemaakten (althans, in zijn meest massieve vorm). En dat is beslist geen compliment. Omdat *Nader Bekeken* staat in de traditie van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), leek het me ter zake om de kritiek van De Vries op het boek van Van Vlastuin mee te nemen in deze bespreking.

Kritiek

De Vries stelt dat het kenmerkend is voor de vrijgemaakte visie op doop en verbond dat daarin geen onderscheid gemaakt wordt tussen de *schenking* van het heil in de belofte van God aan de dopeling en de *deelachtigmaking* ervan door de heilige Geest in de dopeling. Volgens de vrijgemaakten, zo stelt De Vries, bevestigt God in de doop dat wij daadwerkelijk de zaligheid bezitten, tenzij wij door ongelooft het verbond verbreken. Het gevolg van deze visie is dat je er dus van uitgaat dat heel de gemeente in een staat van genade is. De gemeente hoeft alleen nog maar te worden opgeroepen om hierin te volharden en eruit te leven. Er wordt geen rekening mee gehouden dat de gemeente dode leden heeft die nog tot geloof in Christus moeten komen. Daardoor wordt niet meer scherp gepreekt dat we de brede weg moeten verlaten om de komende toorn te ontgaan. Er wordt immers van uitgegaan dat we allemaal wandelen op de smalle weg naar het leven. In deze visie loop je ook vast met de belijdenis van de volharding der heiligen. Dat is ook wat De Vries Van Vlastuin verwijt. Als immers alle leden van de kerk in beginsel ware gelovigen zijn, hoe kan het dan dat er toch mensen van het geloof afvallen, terwijl dat bij ware gelovigen onmogelijk is (DL hfst. 5)³

Hoofdstuk's uit het boek

Waar gaat het Van Vlastuin om? Ik zal de inhoud van zijn boek, dat is opgezet als een bespreking van het klassieke doopformulier, in grote lijnen schetsen.

Buiten het rijk van God

Het eerste hoofdstuk van *In Christus gedoopt* gaat over het eerste onderdeel van de leer van de doop, namelijk dat wij in zonde ontvangen en geboren zijn, dat Gods toorn daarom op

ons rust, en dat wij niet in het rijk van God kunnen komen als wij niet opnieuw geboren worden.

Van Vlastuin legt er de vinger bij dat het doopformulier niet met Efeze 2:3 zegt dat wij kinderen van de toorn *waren*, maar dat Gods toorn op ons en onze kinderen *rust*. Daar-

Van Vlastuin legt er de vinger bij dat het doopformulier niet met Efeze 2:3 zegt dat wij kinderen van de toorn waren, maar dat Gods toorn op ons en onze kinderen rust

mee herinnert de doop ons aan onze afkomst, die wij ook als gelovigen altijd met ons meedragen. Door de zonde die ons is aangeboren en door de zonden die wij doen roepen wij voortdurend Gods toorn op (vgl. HC v/a 10). Aan die toorn van God herinnert ons onze doop (p. 25-29). Wij kunnen in Gods rijk niet komen, als wij niet opnieuw geboren worden. Dat is

1 P.J.M. de Bruin, *Het doopformulier van den kinderdoop*, Dordrecht, 1937; J.G. Woelderink, *Het doopsformulier. Een verhandeling over zijn leer van den h. doop*, Boekencentrum, Den Haag, 1981 (eerste druk 1938); C. Harinck, *Ons Doopformulier*, De Banier, Utrecht, 1966; Dr. W. van 't Spijker, *Zijn verbond en woorden. Over doop, belijdenis en avondmaal volgens de klassieke formulieren*, De Groot Goudriaan, Kampen, 1991 (eerste druk 1980).

2 Voor een overzicht van de ontvangst in de gereformeerde gezindte, zie het kader onder dit artikel.

3 De Vries beveelt tegenover *In Christus gedoopt* de uitleg van het doopformulier door de CGK-hoogleraar De Bruin aan (zie noot 1). Recent is het opnieuw uitgegeven onder de titel *Een rijke belofte. Uitleg van het doopformulier*, De Banier, Apeldoorn, 2026. Ik ontdekte tot mijn verrassing een artikel van de vrijgemaakte predikant R.H. Bremmer van vlak na de Vrijmaking, waarin hij spreekt over de relatie met de christelijke gereformeerden en met instemming verwijst naar het boek van De Bruin (evenals naar publicaties van prof. L.H. van der Meiden die De Vries ook aanbeveelt). Het boek ademt een 'warme verbondsmatige geest' (R.H. Bremmer, 'De Chr. Gereformeerden en wij', in: *De vrije kerk*, jrg. 2, nr. 16, 11 april 1946, p. 1-2).

niet maar een les voor onbekeerde mensen, maar ook voor bekeerde mensen. Het is een prikkel voor de beoefening van ons geloof om voortdurend ons leven buiten onszelf in Christus te zoeken (p. 63-64). Nooit wordt een verbondskind iemand die het heil van God bezit in zichzelf, los van de Here die het ons schenkt door de prediking van het evangelie. De heilige Geest gebruikt de genademiddelen om dat geloof, waardoor wij ons heil zoeken buiten onszelf in Christus, in ons te werken en het te versterken.

De belofte van het evangelie

De doop is vervolgens ook teken en zegel van de *belofte* van het evangelie. Maar wat bedoelen we daarmee? Daarover bestaat in de gereformeerde gezindte nogal wat verwarring en verschil van mening. Van Vlastuin betoogt dat het woord 'belofte' gaat over de relatie waarin God met zijn gemeente staat (p. 69, 81). Dat is een *verbondsrelatie*.⁴

Van Vlastuin gebruikt in dit boek vaak het beeld van het huwelijk. Dat huwelijk is er niet pas als wij 'ja' zeggen, maar gaat aan onze aanvaarding ervan vooraf. Het is de positie waarin God ons gesteld heeft (p. 127). Hij is onze Bruidegom en wij zijn zijn bruid. En in Hem bezitten we al ons heil (Gen. 17:8). Dat bevestigt God aan ons persoonlijk in de doop. De doop is de trouwring, of nog liever 'de kus' (p. 109-110), waarmee God ons verzekert van zijn eeuwige liefde en trouw.

Van Vlastuin vindt het beeld van de cadeaubon, dat wel voor de doop gebruikt wordt, dan ook niet helemaal geschikt, omdat jij datgene waar die cadeaubon voor staat pas krijgt als jij iets met die bon *doet*. Bovendien is het een neutraal beeld. Jij hoeft niets met een waardebon te doen. Je bent vrij om die in te wisselen voor echt geld of niet (p. 74-75).

Het beeld van het huwelijk laat juist zien: God is daadwerkelijk onze Bruidegom. Hij schenkt zichzelf aan ons ('Ik zal u en uw nageslacht tot een God zijn'). Dat is niet pas werkelijkheid op het moment dat wij iets 'doen'. Gods beslissing gaat aan alles vooraf. Tegelijk sta ik in dat huwelijk niet in een neutrale positie. Wij zijn Gods bruid. Die weergaloze genade schept een verplichting naar onze Bruidegom toe. Wij moeten die ontvangen genade niet verwerpen, maar Hem aannemen als onze God. In de prediking en in de bediening van de tucht moet altijd uitgegaan worden van de werkelijkheid van dit huwelijksverbond, waarin heel de gemeente is opgenomen. God sluit zijn verbond met mensen die geen andere kwaliteiten hebben dan dat ze zijn vijanden zijn (p. 131), maar hij doet dat opdat wij door de prediking van wet en evangelie Hem nu ook persoonlijk gaan aannemen als onze Bruidegom en onze Vader in Christus, en ons dagelijks van harte tot Hem bekeren. Zo eigent de heilige Geest ons toe wat wij in Christus hebben.

Kritiek op 'baptisme' in gereformeerde gezindte

Van Vlastuin levert in zijn boek kritiek op een manier van denken die in de gereformeerde gezindte gebruikelijk is, en die in zijn visie afbreuk doet aan de waarde van onze doop. In deze benadering kan onze doop ook niet echt functioneren in de levende omgang tussen God en zijn gemeente. In feite, zegt Van Vlastuin, hebben veel reformatorische christenen een baptistische visie op de doop (p. 201, p. 321). Van Vlastuins kritiek is dat er op allerlei manieren een afstand wordt gecreëerd tussen God en ons doordat het eigenlijke van de relatie tussen God en zijn gemeente wordt gelegd in de *wedergeboorte*, in het innerlijke werk van de heilige Geest. Dán wordt het pas echt. Wij hebben wel een objectieve belofte, maar die moet subjectief worden toegepast. Je kunt wel uiterlijk in het verbond zijn, maar ben je ook wezenlijk in het verbond? Je bent wel op het erf van de boerderij, maar nog niet in de boerderij. Je hebt wel de Abrahamspositie, je hebt een verbondsbelofte, maar alleen door de vervulling van die belofte kom je in de Christuspositie.

Het heil dat God ons schenkt komt achter glas te staan. We kunnen ernaar kijken, maar we kunnen het niet pakken voordat het glas is weggenomen

Het zijn allemaal manieren waarop de troost van Gods verbond (en ook de vermaning die ervan uitgaat) afhankelijk wordt gemaakt van wat er gebeurt in het innerlijk van de mens. Daardoor komt het heil dat God ons schenkt achter glas te staan. We kunnen ernaar kijken, maar we kunnen het niet pakken voordat het glas is weggenomen (p. 204). De doop wordt dan een symbool voor een wedergeboorte die in ons leven nog moet gaan plaatsvinden. We moeten erom bidden. We leren onze kinderen erom bidden. En als die wedergeboorte heeft plaatsgevonden, dán hebben we de betekende zaak waarvan de doop met water het teken was. Maar daarmee is de betekenis van de doop dan ook uitgeput. De doop funktioneert meer als teken van de (al of niet aanwezige) wederge-

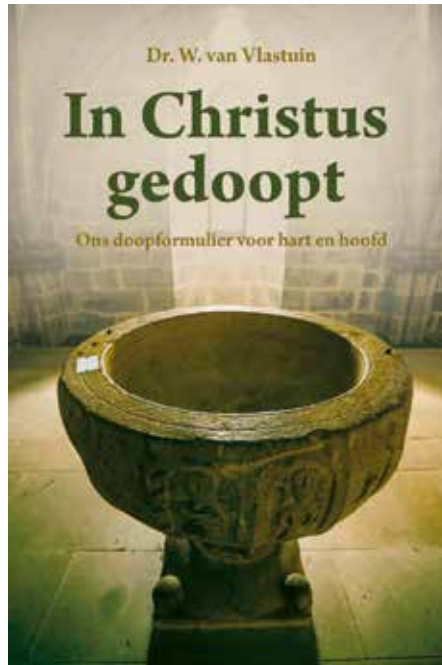
boorte, dan als zegel van Gods verbondsbelofte waaruit het geloof wordt geboren en waarop het steunt – juist als we alle tekenen van onze wedergeboorte missen, en alleen het besef van de toorn van God overblijft (p. 91). Eigenlijk kom je zo in baptistisch vaarwater terecht. De doop is eigenlijk slechts een afbeelding van iets wat nog inwendig met mij moet gebeuren of al gebeurd is. Ik leef niet meer van het belovende spreken van God, maar van de vervulling van die belofte in mijn hart.

Descartes

Volgens Van Vlastuin heeft dit te maken met de invloed van de Franse filosoof René Descartes (p.77, p. 201, p. 367). Zijn filosofie heeft ervoor gezorgd dat wij de zekerheid van de werkelijkheid buiten onszelf funderen op onze subjectieve ervaring ('ik denk, dus ik ben'). Deze manier van denken ziet Van Vlastuin doorwerken in de gereformeerde gezindte. Het objectieve verbond wordt pas waar voor mij doordat ik tot geloof kom of inwendig ervaren heb dat ik er deel aan heb. Maar los van die ervaring is het een dood ding. Iets wat nog niets met mij te maken heeft. Wij moeten echter, zegt Van Vlastuin, denken vanuit God en vanuit Gods handelen aan ons. Van Vlastuin gebruikt vaak de woorden 'ontmoeting' en 'relatie'. God zelf ontmoet ons en handelt aan ons door Woord en sacrament. Daar mogen we ons niet voor afsluiten door te zeggen dat dat alleen nog maar uiterlijk is, dat er nog wel iets moet gebeuren en dat het zomaar niet gaat. Dat kan juist een manier zijn waarop we ons voor Gods genade afsluiten (p. 129). Het is immers door de 'uiterlijke middelen' dat God zijn genadewerk in ons begint, voortzet en voltooit (DL 5, art 14).

Gedoopt en dus gered?

Van Vlastuin benadrukt dat de doop ons stelt in de nieuwe werkelijkheid van Christus. Deze manier van spreken stuit bij De Vries op bezwaren, omdat het lijkt alsof de doop zelf Gods genade meedeelt. Daardoor wordt verloren gaan volgens De Vries bij Van Vlastuin een randmogelijkheid, omdat heel de gemeente krachtens de doop al deelt in de genade van God. Ook komt Van Vlastuin dan in de knel met de belijdenis van de volharding van de heiligen. Want als heel de gemeente deelt in het heil, kan er niemand verloren gaan. Omdat ware gelovigen immers niet kunnen afvallen. Ik denk dat deze conclusie te ver gaat, maar tegelijk begrijp ik

die wel. De uitspraak dat de doop ons 'stelt in de nieuwe werkelijkheid van Christus' is, denk ik, minder gelukkig gekozen,⁵ omdat het daardoor lijkt alsof God de vergeving van de zonden en onze nieuwe geboorte bewerkt door middel van de doop zelf. Maar ook voor Van Vlastuin is de doop teken en zegel van Gods verbondsbelofte. De heilige Geest werkt het geloof niet door de doop, maar door de prediking van het evangelie (p. 86). God geeft het sacrament van de doop om geloof dat er is te versterken (p. 322). Het gaat Van Vlastuin volgens mij om het verzekerende karakter van de doop voor de gelovige. De doop heet 'het bad van de wedergeboorte' en 'de afwassing van de zonde', omdat de Here zijn *gelovigen* daardoor wil verzekeren dat zij even zeker van hun zonden gewassen zijn als hun lichaam met water is gewassen (HC v/a 73).

De heilige Geest werkt het geloof niet door de doop, maar door de prediking van het evangelie

Verbondsbreuk

Daarbij veronderstelt Van Vlastuin net zomin als De Vries dat heel de gemeente bestaat uit ware gelovigen. Hij schrijft ook expliciet over de verschrikkelijke werkelijkheid van ongeloof en verbondsbreuk. Die is juist zo erg omdat verbondskinderen verwerpen wat zij hebben. Zij verbreken dat huwelijksverbond

- 4 Het woord 'relatie' kan formeel klinken. Het gaat Van Vlastuin erom dat God ons niet maar een belofte geeft alsof het een 'ding' is dat wij daarna in bezit krijgen. God komt zelf belovend naar ons toe (p. 69).
- 5 Uitdrukkingen als 'participeren in de nieuwe werkelijkheid van Christus' of 'het ontvangen van een nieuwe identiteit' doen denken aan hoe A. van de Beek spreekt over de doop (vgl. A. van de Beek, *God doet recht. Eschatologie als christologie*, Boekencentrum, Zoetermeer, 2008, p. 205-214). Dit is niet de taal van de gereformeerde belijdenisgeschriften. Dit roept bij mij de vraag op: waarom gebruikt Van Vlastuin deze terminologie?

dat God werkelijk met hen gesloten heeft. Zij hebben het bloed van het verbond, waardoor ze geheiligd waren, onrein geacht en de Geest van de genade gesmaad (Heb. 10:29).⁶

Van Vlastuin wil dus allerminst denken vanuit een verondersteld geloof. Maar hij wil voorkomen dat wij de werkelijkheid

van Gods verbond met de gemeente afhankelijk maken van het geloof van de gemeente. Het is juist andersom. Juist het verbond dat God met heel zijn gemeente gesloten heeft dringt ieder lid tot bekering. Zo spraken de profeten (p. 123-24). De ware gelovigen zullen daarnaar luisteren, terwijl onbekeerlijken zich zullen verharden. Zo zal in de verbondsgemeente ook

Ontvangst van het boek in de gereformeerde gezindte

De kritiek van dr. P. de Vries is te vinden op zijn website. Hij postte op 26 januari en 30 januari een kritische bespreking in twee delen (<https://drpdevries.com/2026/01/26/gedoopt-in-christus-1/>; <https://drpdevries.com/2026/01/30/in-christus-gedoopt-slot/>).

Drs. T. Ouwkerk schreef ook een kritische recensie. Op internet is een samenvatting te vinden van een uitgebreid commentaar dat hij op het boek schreef en dat per email bij hem kan worden opgevraagd (<https://acrobat.adobe.com/id/urn:aaid:sc:EU:c3307cd8-3e7c-4515-afed-7c5dee5998d2?viewer%021megaVerb=group-discover>).

Het RD publiceerde op 27 februari een gesprek tussen ds W. Visscher, predikant in de Gereformeerde Gemeenten, en Prof. Van Vlastuin met een verklaring van acht punten waarover ze het eens zijn (<https://www.rd.nl/artikel/1140442-is-een-nieuw-hart-nodig-ds-visscher-en-prof-van-vlastuin-op-het-scherp-van-de-snedde-in-gesprek-over-de-doop>; <https://www.rd.nl/artikel/1140443-acht-punten-over-de-doop-waarin-prof-van-vlastuin-en-ds-visscher-elkaar-vinden-als-uitgestoken-hand-naar-de-gezindte>).

Eerder al, op 29 januari, reageerden vier collega's uit de breedte van de gereformeerde gezindte op het boek (<https://www.rd.nl/artikel/1136995-dr-kater-tijdens-doopsymposium-wim-wat-heb-jij-toch-tegen-dat-nieuwe-hart>).

En ds. C.J. Meeuse, emeritus predikant in de Gereformeerde Gemeenten, publiceerde op zijn site drie artikelen (<https://publicatiescjmeeuse.com/2026/03/13/misverstanden-over-de-doop-3-artikelen/>).

Van Vlastuin wil voorkomen dat wij de werkelijkheid van Gods verbond met de gemeente afhankelijk maken van het geloof van de gemeente. Het is juist andersom

separatie (scheiding) plaatsvinden als daar wet en evangelie trouw worden gepreekt, en de kenmerken van het werk van de heilige Geest concreet worden aangewezen. Dat is dan niet separatie vooraf, maar het is het effect van tweërlei reactie op het ene verbond van God.

Vanuit dit perspectief spreekt Van Vlastuin ook over de volharding van de heiligen. Er is afval van de heiligen in de zin dat Gods verbondskinderen zich tegenover Hem en zijn roepstem verharden (p. 294, p. 355). Maar door diezelfde bediening van het evangelie schenkt Gods Geest het geloof en de volharding in het geloof aan zijn uitverkorenen (zie hierover DL 5, art. 13-14).

Slot

Er is nog veel meer over dit boek te zeggen. Van Vlastuin gaat ook in op het gedeelte van het doopformulier waarin verantwoording wordt gegeven voor de doop van kinderen (p. 316-336). In zijn blog schrijft De Vries dat Van Vlastuin geen exegetische onderbouwing geeft van de rechtmatigheid van de kinderdoop en niet in discussie gaat met baptisten. Al

blijft het beknopt (dit is een boek over het doopformulier), beide dingen doet hij wel degelijk. En hij geeft de gereformeerde gezindte huiswerk mee over de vraag: waarin verschilt onze positie nu eigenlijk van die van baptisten? Verder geeft Van Vlastuin ook veel citaten van reformatoren en oudvaders, waarmee hij zijn positie ondersteunt (p. 327-349). Daarbij kun je je afvragen of daar ook niet andere citaten tegenover gezet kunnen worden.

Zelf denk ik, anders dan De Vries, dat bij Van Vlastuin (en de vrijgemaakten) het onderscheid tussen *schenking* en *deelachtigmaking* wel degelijk functioneert. Schenking in de belofte en deelachtigmaking door geloof en bekering vinden plaats in de levende omgang van God met zijn volk door de prediking van het evangelie, de bediening van de sacramenten en de bediening van de kerkelijke tucht. Daarin valt de beslissing over ons leven.⁷

Dit brengt mij ook bij de beperking van het boek, namelijk dat het exclusief focust op de doop. Daardoor kan de doop gemakkelijk verzelfstandigd worden, terwijl die altijd functioneert in eenheid met andere genademiddelen. Onze doop gaat spreken door de bediening van het evangelie, en de ernst van onze doop wordt voelbaar door de kerkelijke tucht. Waar die verdwijnen, en er toch gedoopt wordt, kan de doop niet meer goed functioneren als sacrament bij het spreken van God tot zijn volk. Dan wordt het een leeg ritueel, en dan ontstaat inderdaad een sfeer van gearriveerdheid, waarin Gods verbond, om het met K. Schilder te zeggen, verwordt tot een 'oorkussen der traagheid', in plaats van 'de scherpste prikkel tot bekeering'.⁸

Ik zie uit naar een vervolgboek waarin Van Vlastuin, uitgaande van zijn rijke verbondsvisie, meer schijft over prediking, avondmaal en tucht. ■

6 Van Vlastuin spreekt dan ook liever van 'verbondsbrekers' dan van 'tweeërlei kinderen van het verbond'. "Dan blijven we denken vanuit het verbond én doen we ook recht aan de realiteit dat kinderen van het koninkrijk buiten staan. Niet omdat ze geen echte Koninkrijkskinderen zijn, maar omdat ze hun zaligheid hebben versmaad." (p. 299).

7 Van Vlastuin en De Vries verwijzen beiden naar v/a 84 van de Heidelbergse Catechismus over de prediking als bediening van de sleutels van het hemelrijk. Minder wordt de kerkelijke tucht genoemd, terwijl die toch ook hoort bij de genademiddelen.

8 K. Schilder, 'Ons aller moeder' anno domini 1935, Kok, Kampen, 1935, p. 36.

